

Ετήσια Έκθεση της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου για το 2008

Ομιλία του Αθανάσιου Ορφανίδη, Διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου,
στη δημοσιογραφική διάσκεψη για την παρουσίαση της Ετήσιας Έκθεσης της Τράπεζας για
το έτος 2008

Λευκωσία, 5 Μαΐου 2009

Το 2008 ήταν έτος σημαντικών εξελίξεων, επιτευγμάτων αλλά και προκλήσεων για την κυπριακή οικονομία με δύο σημαδιακά και ιστορικά, θα έλεγα, γεγονότα: την υιοθέτηση του ευρώ στην Κύπρο και την εντατικοποίηση της διεθνούς χρηματοοικονομικής αναταραχής με την πρωτόγνωρη προέκτασή της σε άλλους τομείς οικονομικής δραστηριότητας σε πολλές χώρες και με αναπόφευκτο επακόλουθο τον επηρεασμό και της δικής μας οικονομίας.

Με την ένταξη της χώρας μας στη ζώνη του ευρώ και την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος από την 1^η Ιανουαρίου 2008, τόσο η κυπριακή οικονομία όσο και η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου λειτουργούν πλέον σε ένα σύγχρονο ευρωπαϊκό οικονομικό περιβάλλον που προωθεί και στηρίζει τη μακροοικονομική σταθερότητα και την οικονομική ανάπτυξη. Με πολλή ικανοποίηση και υπερηφάνεια υπενθυμίζω ότι η εισαγωγή του ευρώ στη χώρα μας έγινε με μεγάλη επιτυχία και σ' αυτό συνέβαλε αποφασιστικά και η συμμετοχή και συμβολή του ιδρύματός μας στην όλη πολυδιάστατη προετοιμασία και επίπονη προσπάθεια.

Το 2008 αποτέλεσε τον πρώτο χρόνο λειτουργίας της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου στη ζώνη του ευρώ που, όπως είναι φυσικό, έχει επιφέρει και σημαντικές αλλαγές στη λειτουργία και στο ρόλο της. Ο Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου συμμετέχει στο Διοικητικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ως ισότιμο μέλος στη λήψη αποφάσεων σε πολλά θέματα, συμπεριλαμβανομένης της νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ, πρωταρχικός στόχος της οποίας είναι η διαχρονική προστασία της σταθερότητας των τιμών προς όφελος όλων των πολιτών της.

Συνεπακόλουθο των διευρυμένων υποχρεώσεων του Διοικητή λόγω της συμμετοχής μας στο Ευρωσύστημα, είναι και οι αυξημένες υποχρεώσεις των στελεχών της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου σε σχέση με εργασίες που πηγάζουν από την αναβαθμισμένη συμμετοχή μας στις λειτουργίες του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και άλλων αρμόδιων ευρωπαϊκών σωμάτων. Αναφέρω, ενδεικτικά, ότι το προσωπικό της Κεντρικής Τράπεζας συμμετέχει σε 80 περίπου επιτροπές, ομάδες εργασίας και ad hoc ομάδες που στηρίζουν τις εργασίες του Διοικητικού Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής

Κεντρικής Τράπεζας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γενικότερα. Λεπτομερέστερη περιγραφή του μεγάλου όγκου των εργασιών που επιτελέστηκε με επιτυχία από το προσωπικό της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου περιλαμβάνεται στην Ετήσια Έκθεση που παρουσιάζεται σήμερα. Δράττομαι της ευκαιρίας σε αυτό το σημείο να ευχαριστήσω τους συναδέλφους μου για τη συνεισφορά τους στην επιτυχή διεξαγωγή των εργασιών της Τράπεζας τόσο στα πλαίσια των απαιτήσεων του ευρωσυστήματος, όσο και στα πλαίσια των εγχώριων απαιτήσεων.

Η συμμετοχή του Διοικητή στο Διοικητικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, εξυπακούει τη στενότερη παρακολούθηση και ανάλυση των οικονομικών εξελίξεων στη ζώνη του ευρώ από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου. Η ευθύνη μας για παρακολούθηση, ανάλυση και αξιολόγηση των εξελίξεων στη ζώνη του ευρώ, μας δίνει την ευκαιρία να έχουμε καλύτερη εικόνα και ευρύτερες παραστάσεις για το πώς αυτές επηρεάζουν και την πορεία της δικής μας οικονομίας. Έχουμε λοιπόν καλύτερη πληροφόρηση ώστε να είμαστε ακόμα πιο σχολαστικοί παρατηρητές και αναλυτές των κύριων μακροοικονομικών μεγεθών της χώρας μας, όπως, η οικονομική δραστηριότητα, οι πληθωριστικές εξελίξεις, η δημοσιονομική κατάσταση και η ανταγωνιστικότητα της χώρας μας. Αυτό πιστεύω αυξάνει και τις ευθύνες μας για ανεξάρτητες εποικοδομητικές παρεμβάσεις σε θέματα οικονομικής πολιτικής, όπου κρίνουμε ότι αυτές είναι αναγκαίες. Αυξημένη είναι επίσης η πληροφόρησή μας αλλά και η ευθύνη μας σε σχέση με την εποπτεία του τραπεζικού μας συστήματος και τη διατήρηση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας στη χώρα μας, δεδομένης της πιο στενής συνεργασίας μας, ιδιαίτερα με τις υπόλοιπες κεντρικές τράπεζες των χωρών μελών της ζώνης του ευρώ που έχουν εποπτικό ρόλο. Αυτή η συνεργασία γίνεται ακόμα πιο χρήσιμη και επιτακτική λόγω και του δεύτερου σημαδιακού γεγονότος που χαρακτήρισε το 2008, στο οποίο αναφέρθηκα προηγουμένως, δηλαδή της διεθνούς χρηματοοικονομικής κρίσης η οποία επεκτάθηκε και σε άλλους οικονομικούς τομείς σε πολλές χώρες και συνεχίζεται μέχρι και σήμερα.

Η Ετήσια Έκθεση για το 2008 που έχετε σήμερα στα χέρια σας, αναλύει τις οικονομικές εξελίξεις ενός ασυνήθιστου για τα οικονομικά χρονικά έτους. Ενός έτους που σημαδεύτηκε έντονα από μια εκτεταμένη διεθνή χρηματοοικονομική αναταραχή της οποίας τα πρώτα σημάδια άρχισαν να καταγράφονται από το καλοκαίρι του 2007, δηλαδή λίγες μόνο βδομάδες μετά την πολιτική απόφαση για ένταξη της Κύπρου στη ζώνη του ευρώ, και να επιδρούν από τότε καθοριστικά στην παγκόσμια και την κυπριακή οικονομική δραστηριότητα. Η υποεκτίμηση των επενδυτικών κινδύνων στους οποίους διάφοροι ξένοι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί είχαν εκτεθεί εξ αιτίας, κυρίως, της απουσίας ισχυρού και αποτελεσματικού εποπτικού πλαισίου αποτέλεσε την ουσιαστικότερη αιτία της κρίσης που κορυφώθηκε τελικά κατά το Σεπτέμβριο-Οκτώβριο του 2008 με άμεσο αποτέλεσμα τη σοβαρότερη παγκόσμια οικονομική ύφεση των τελευταίων δεκαετιών. Μεγάλες τράπεζες

του εξωτερικού και άλλοι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί κατέρρευσαν ή έφτασαν στα πρόθυρα της πτώχευσης, πράγμα που οδήγησε σε κυβερνητικές παρεμβάσεις προς διάσωσή τους. Χωρίς τις παρεμβάσεις αυτές, η χρηματοοικονομική κρίση θα οδηγούσε ολόκληρο το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα στη διάλυσή του, με ότι αυτό θα σήμαινε για τις οικονομίες και το βιοτικό επίπεδο όλων των χωρών του πλανήτη.

Η σοβαρή αυτή αναταραχή επηρέασε σημαντικά και το τραπεζικό σύστημα της Ευρώπης με ουσιαστικές αρνητικές επιπτώσεις στην πραγματική οικονομία της ζώνης του ευρώ. Ο φαύλος κύκλος που έχει, δυστυχώς, δημιουργηθεί μεταξύ των αρνητικών εξελίξεων στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα και της μείωσης στην πραγματική οικονομική δραστηριότητα δεν είναι εύκολο, ούτε απλό να ανατραπεί χωρίς τα δραστικά συμβατικά και μη συμβατικά μέτρα που υιοθετήθηκαν και συνεχίζουν να υιοθετούνται από τις διάφορες κυβερνήσεις και τις κεντρικές τράπεζες. Ταυτόχρονα, υπό εξέλιξη βρίσκεται η χάραξη μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδίου επαναφοράς της ομαλότητας στο σοβαρά κλυδωνισμένο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα, γεγονός που τροχοδρομείται υπό το φως προβλέψεων για την πορεία της διεθνούς οικονομίας που τους τελευταίους μήνες γίνονται συστηματικά πιο απαισιόδοξες.

Με βάση τις πιο πρόσφατες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που ανακοινώθηκαν χτες, στις 4 Μαΐου 2009, οι προοπτικές ανάπτυξης όπως επίσης και οι προβλέψεις για τον πληθωρισμό για τη ζώνη του ευρώ έχουν σημαντικά αναθεωρηθεί προς τα κάτω για το 2009 και το 2010. Πιο συγκεκριμένα, το ΑΕΠ της ζώνης του ευρώ αναμένεται να καταγράψει συρρίκνωση της τάξης του 4,0% το 2009 και περαιτέρω οριακή συρρίκνωση το 2010 σε σύγκριση με τις προβλέψεις για ρυθμούς ανάπτυξης της τάξης του 0,1% για το 2009 και 0,9% το 2010 που προβλεπόταν τον Νοέμβριο του 2008. Όσον αφορά τον πληθωρισμό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναμένει ότι θα κυμανθεί γύρω στο 0,4% για το 2009 και στο 1,2% για το 2010, δηλαδή, πιο κάτω από το διακηρυγμένο ορισμό της ΕΚΤ για τη σταθερότητα των τιμών.

Αυτά τα αρνητικά δεδομένα στη ζώνη του ευρώ αλλά και διεθνώς, ανάγκασαν, όπως ανέφερα, κυβερνήσεις, κεντρικές τράπεζες και διεθνείς οργανισμούς να παρέμβουν άμεσα προς αποφυγή περαιτέρω διολίσθησης στους πραγματικούς οικονομικούς δείκτες. Μεταξύ άλλων, αναφέρω τις συντονισμένες δραστικές μειώσεις επιτοκίων που ήδη κυμαίνονται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα και τα μέτρα ενίσχυσης της τραπεζικής ρευστότητας από την ΕΚΤ και άλλες σημαντικές κεντρικές τράπεζες, καθώς, και τις εξαγγελίες μέτρων από διάφορες κυβερνήσεις. Όσον αφορά ειδικότερα την ΕΚΤ, το Διοικητικό της Συμβούλιο προχώρησε σε έξι διαδοχικές μειώσεις του βασικού επιτοκίου κατά 300 μονάδες βάσης από τον Οκτώβριο του 2008 μέχρι σήμερα. Οι μειώσεις αυτές, καθώς και η ενίσχυση της ρευστότητας από το Ευρωσύστημα, έχουν καθοριστικά συμβάλει στη σταδιακή πορεία

ομαλοποίησης της αναταραχής στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και στη διατήρηση της σταθερότητας των μακροπρόθεσμων προσδοκιών για τον πληθωρισμό.

Παράλληλα με τις μειώσεις των επιτοκίων αλλά και με τα μη συμβατικά μέτρα που έχουν ληφθεί από τις κεντρικές τράπεζες, λαμβάνονται επίσης από τις διάφορες κυβερνήσεις μέτρα δημοσιονομικής στήριξης της ζήτησης. Μέσα στη ζώνη του ευρώ, βέβαια, αυτό εφαρμόζεται ευκολότερα στις χώρες εκείνες όπου έχει προηγηθεί δημοσιονομική εξυγίανση σε βαθμό που να υπάρχουν τώρα περιθώρια για μια πιο άνετη δημοσιονομική επέκταση. Οι αποφάσεις όμως αυτές πρέπει να παίρνονται μέσα σε αυστηρά προγραμματισμένα και καλά μελετημένα πλαίσια. Τα μέτρα αντιμετώπισης της κρίσης πρέπει να είναι προσωρινά και καλά στοχευμένα για να μην θέτουν σε κίνδυνο την μακροπρόθεσμη δημοσιονομική ισορροπία των χωρών. Γιατί μία κατάσταση δημοσιονομικής ελλειμματικής ανισοροπίας που παραμένει και διευρύνεται, ουδέποτε μπορεί να οδηγήσει σε υγιή και διατηρήσιμη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη, χωρίς προηγουμένως να προηγηθεί η ουσιαστική δημοσιονομική εξυγίανση.

Η δική μας οικονομία βιώνει, από ότι μέχρι στιγμής φαίνεται, τις επιπτώσεις της διεθνούς κρίσης σε σχετικά μικρότερη έκταση, σε σύγκριση με άλλες οικονομίες εντός και εκτός της ζώνης του ευρώ. Το ισχυρό και αυστηρά ανεξάρτητο εποπτικό πλαίσιο που εφαρμόζει διαχρονικά η Κεντρική Τράπεζα καθώς και η έγκαιρη ένταξή μας στη ζώνη του ευρώ έχουν προφυλάξει σε μεγάλο βαθμό την οικονομία μας από τους συνταρακτικούς οικονομικούς κλυδωνισμούς που έχουν παρατηρηθεί σε άλλες χώρες. Βέβαια, είναι φυσικό πως η μεγάλη εξάρτηση σημαντικών και μεγάλων κλάδων της οικονομίας μας (και ειδικότερα του τουρισμού, των υπηρεσιών και των κατασκευών) από την εξωτερική ζήτηση καθώς και ο σημερινός βαθμός παγκοσμιοποίησης των οικονομιών, αναπόφευκτα οδήγησαν σε σημαντική επιβράδυνση της κυπριακής οικονομίας. Σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Κύπρο ο πραγματικός ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ θα περιοριστεί σημαντικά στο 0,3% κατά το 2009 και στο 0,7% το 2010, σε αντιπαράθεση, φυσικά, με τους αρνητικούς ρυθμούς που αναμένονται για τη ζώνη του ευρώ. Οι προβλέψεις της Κεντρικής Τράπεζας που ετοιμάζονται τώρα και θα δημοσιευθούν τον ερχόμενο μήνα δεν αναμένεται να αποκλίνουν σημαντικά από τις πιο πάνω εκτιμήσεις.

Πέραν, ασφαλώς, από τις προαναφερθείσες επιπτώσεις της διεθνούς ύφεσης στην οικονομία μας γενικά, εξαιρετικά σημαντικό και ενθαρρυντικό παραμένει το γεγονός ότι η κατάσταση του τραπεζικού τομέα στην Κύπρο εξακολουθεί να παραμένει υγιής. Αυτό βέβαια οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη διαχρονικά συνετή και, κυρίως, ανεξάρτητη και αδιάβλητη εποπτεία που ασκήθηκε και ασκείται εκ μέρους της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου. Η εποπτεία αυτή, η οποία στο παρελθόν αδικώς κατακρίθηκε από ορισμένους ως

υπέρμετρα αυστηρή, εμπεριέχει μεταξύ άλλων κανόνες που αφορούν τη διατήρηση ικανοποιητικού και ασφαλούς επιπέδου ρευστότητας, τόσο σε εγχώριο νόμισμα όσο και σε ξένα νομίσματα. Συγκεκριμένα, με βάση τις οδηγίες μας, οι τράπεζες θα πρέπει να τηρούν ελάχιστο δείκτη ρευστών διαθεσίμων ύψους 70% των συνολικών καταθέσεων σε ξένο νόμισμα και ο ορισμός των ρευστών διαθεσίμων είναι περιοριστικός και δεν περιλαμβάνει διάφορα πολύπλοκα χρηματοοικονομικά προϊόντα των οποίων η υπέρμετρη χρήση οδήγησε στη χρηματοοικονομική κρίση σε άλλες χώρες. Συνεπώς, οι κυπριακές τράπεζες δεν είχαν περιθώρια για να επενδύσουν σε αυτά τα προϊόντα, με αποτέλεσμα την ουσιαστική προφύλαξή τους από τα αίτια που οδήγησαν άλλους τραπεζικούς οργανισμούς στο εξωτερικό στα πρόθυρα της κατάρρευσης. Ένα άλλο μέτρο προστασίας του τραπεζικού συστήματος, που πήραμε και για το οποίο αδίκως και εντόνως επικριθήκαμε, ήταν οι αυστηρότεροι κανονισμοί για τον περιορισμό του υπέρμετρου στεγαστικού δανεισμού και συγκεκριμένα η μείωση του ποσοστού τραπεζικής χρηματοδότησης της αγοράς ακινήτων από το 70% στο 60% από τον Ιούλιο του 2007 μέχρι τον Μάιο του 2008. Σήμερα αναγνωρίζεται ευρέως ότι οι πιο πάνω περιορισμοί, αλλά και γενικότερα, το υφιστάμενο εποπτικό πλαίσιο και οι πρακτικές που ακολουθήθηκαν με επιτυχία για πολλά χρόνια, συνέβαλαν αποφασιστικά στην προστασία του τραπεζικού τομέα και της οικονομίας γενικότερα στην παρούσα κρίση. Γι' αυτό το λόγο, ως Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας ανησυχώ ότι, αχρείαστες αμφισβητήσεις του υφιστάμενου πλαισίου που διέπει την ανεξάρτητη λήψη αποφάσεων σε εποπτικά θέματα, υποσκάπτουν την υγιή κατάσταση του τραπεζικού μας συστήματος και κατ' επέκταση την ίδια την ευημερία της χώρας μας και των πολιτών της.

Γνωρίζετε ότι πιστεύω στις δυνατότητες και στις προοπτικές αυτού του τόπου, των θεσμών του και των ανθρώπων του. Πετύχαμε, ως κοινωνία, πολλά και μπορούμε να πετύχουμε ακόμα περισσότερα. Η διαχρονική συμβολή τη Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου στην επίτευξη στρατηγικών μας στόχων ήταν καθοριστική και κατά το 2008. Είναι γενικά παραδεκτό ότι η τεχνοκρατικά ικανή και ανεξάρτητη άσκηση πολιτικής από την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου, μακριά από πολιτικές ή άλλες σκοπιμότητες, διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη δύσκολη αλλά επιτυχή πορεία του τόπου μας. Στην πρωτόγνωρη συγκυρία που τώρα αντιμετωπίζουμε, ως Διοικητής προσδοκώ ότι η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου θα συνεχίσει απρόσκοπτα τη συμβολή της για το κοινό καλό.